

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת בלק

איזהו מכובד?

המכבד את הקריות...

גיליון מס' 103 תש"פ

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת בלק

איזהו מכובד? המכבד את הבריות...

היה זה בשעת ערב מוקדמת, בעיצומו של קיץ תשמ"א. בדלת הבית ברחוב חזון איש 5 בבני ברק נקש יהודי, שבימים כתיקונם מסובב על הפתחים. הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל פתח את הדלת, וחיש קל זיהה את האיש, שנוקש כאן מדי פעם ומבקש צדקה. הרב שטיינמן העניק לו מטבע והלה הלך לדרכו, אלא שכעבור שתי דקות שב ונקש בדלת... הרב שטיינמן שב ופתח את הדלת, והחווה בידו כאומר 'כבר נתתי לך'. להפתעתו המרובה, הלה הסביר כי הוא מבקש להיכנס לשוחח, וכשנכנס - סיפר כי הוא מבקש להכניס את בנו ללמוד בשנה הבאה בישיבת פוניבד' לצעירים תחת ידיו האמונות של ראש הישיבה. הרב שטיינמן, כדרכו, הגיב כי הוא אינו מתערב בנושא שבסמכותו הבלעדית של הגרמ"י ליפקוביץ' זצ"ל, אך הסיכויים קלושים ממילא - כי המחזור מלא עד אפס מקום... ובכל זאת, התעניין הרב שטיינמן וביקש להבין: 'תמיהני עליך, הן נקשת בדלתי אך לפני שתי דקות לקבץ צדקה ולא דיברת עמי בנושא זה דבר. האם בשתי הדקות הללו עלה הדבר ברעיוןך?' אותו יהודי כחכח בגרונו במבוכה, והשיב כי גם בפעם הקודמת שנקש בדלת, רצה לשוחח עם ראש הישיבה בענין בנו, לפעול כדי שיתקבל לישיבה. אלא שכשראש הישיבה העניק לו מיד מטבע בחושו כי הוא בא כרגיל לקבץ נדבות, הרהר כי כדאי לקחת את המטבע, ואף להשלים 'סיבוב' קיבוץ נדבות בין שכני הרב לבנין, ואחר כך לשוב ולדבר על הנושא לשמו הגיע - קבלת בנו לישיבה. כשהרב שטיינמן שמע את הדברים - החוויר כסיד. לפתע התברר לו, שבעת הנקישה

הקודמת - אותו אדם לא הגיע הפעם לקבל צדקה כמנהגו, אלא הגיע לשוחח על נושא חשוב פי כמה - על נפש בנו יקירו וקבלתו לשיבה. 'אוי ואבוי, הפכתי אותך למקבץ נדבות' - לחש ראש הישיבה בחרדה, 'אני מבקש את סליחתך, אוי לי שפגעתی בך...'
'אין צורך להגדים', נענה הלה, 'הלך ראש הישיבה צודק, אני מקבץ נדבות, זו פרנסתי וזה מקצועי כבר רבות בשנים... אלא שהפעם באתי למטרה אחרת... ראש הישיבה לא המציא כלום, וכמובן שלא נפגעת, שהרי מכיר אני את מקומי...'
'אך למרות ההסבר, לא נחה דעתו של הרב שטיינמן. 'ראה נא, פגעת בך, ועליי למצוא כל דרך לכפר על העניין. כפי שאמרתי, בדרך כלל אינני מתערב בקבלת בחורים לשיבה והדבר אינו בסמכותי. אך הפעם - הואיל ופגעת בך - אחרוג ממנהגי...'
'מכאן ואילך, החל הרב שטיינמן במלאכת שתדלנות נפלאה, שנמשכה לאורך שנים ארוכות!!!, למען אותו בחור, בנו של ה'מקבץ נדבות בדרך כלל אבל לא הפעם'. באותה שנה התקבל הבחור ללמוד בישיבת פוניבד' - כשהרב שטיינמן משמש כרבו, ועוקב אחריו מדי יום ביומו במסירות נפלאה ויוצאת דופן, לסייע לצמיחתו התורנית. לאורך שנת הלימודים התמסר אליו הרב שטיינמן כאילו הוא בנו, השקיע בו הרבה הכוחות ומאמצים, כדי שיגדל ויתפתח בתורה וביראת שמים. אך הרב שטיינמן לא הסתפק בכך, עדיין חש כי לא כיפר כראוי על הפגיעה באביו. ולפיכך, כשעמד הבחור לעלות לשיבה גדולה, ניגש הרב שטיינמן מיוזמתו לאביו, ודן עמו על עתיד הבן. כשהתברר שהמקום הטוב ביותר למען הבן הוא להמשיך בישיבת פוניבד' הגדולה - פעל הרב שטיינמן כדי שיתקבל בה, אף שבדרך כלל נמנע מללחוץ בעזרת מעמדו... ואותו בחור, קם והיה לאחד ממרביצי התורה המפורסמים בדורנו. נקל לשער כי ההתפתחות המרשימה של הנער הינה פרי רוחו ועידודו של הרב שטיינמן, שלאורך כעשור ראה את הבחור הזה

כבנו, השקיע בו כל כח ומאמץ, ופעל עבורו בכל עת. וכל זאת למה? כי פעם אחת!, בטעות!, התייחס לאביו כמקבץ נדבות. ולא שהוא לא היה מקבץ נדבות – הוא היה גם היה, אלא שהפעם לא הגיע כדי לקבץ נדבות, והרב שטיינמן טעה ביחסו אליו. ולנוכח ה'פגיעה' הזו בכבודו – ראה הרב שטיינמן את חובתו לעשות הכל למען הנער, לפעול למענו ולהתאמץ להצלחתו, ללוותו לאורך שנים לצמיחתו בתורה וביראת שמים!

את הסיפור המפעים הזה סיפר הרה"ג ר' אברהם ברלין שליט"א – נכדו של הרב שטיינמן, כדי ללמדנו עד היכן מגיעה החובה לשמור על כבוד הזולת, עד כמה מניעת הפגיעה ממנו חשובה, מכריעה ומחייבת, עד כמה אם חלילה פגענו בכבוד הזולת – עלינו לשנא מותניים כדי לתקן את הדבר, לעשות הכל כדי לכפר... רגע לפני שנפתח את הפה לקראת זולתנו, הבה נראה לנגד עינינו את דמותו של הרב שטיינמן, את מסכת השתדלנות הרבה ומאמצי הנפלאים למען אותו בחור, כדי שנבין ונפנים מה משמעותה של פגיעה בזולת. (הרב אשר קובלסקי שליט"א)

*

ה' דואג לכבודו של כל אדם

מסופר על רבי נתן צבי פינקל זצ"ל הסבא מסלבודקה, שחש בגרונו והלך לרופא. רצה הרופא להסתכל בגרונו ולשם כך בקש מ"הסבא" לפתוח את פיו ולהוציא את לשונו. הרב חשש ולא הסכים מיד להוציא לשון, לשאלת הרופא מדוע הוא חושש, הסביר ה"סבא" – איני מסוגל להוציא לשון לאדם, זה לא מכובד... אחד הדברים החשובים ביותר לאדם זה כבודו. קשה לנו "לפרגן" ולתת לחברנו את הכבוד הראוי לו משום שאנו טועים לחשוב, שאם חברנו יקבל כבוד הדבר יבא על חשבוננו. הבה ונראה כיצד הקפיד הקב"ה על כבוד האדם, אפילו על אדם רשע כבלעם.

בפרשת השבוע כתוב: "ויבוא אלוקים אל בלעם ויאמר, מי האנשים האלה עמך". בלק – מלך מואב, שלח שליחים אל בלעם שיאזן לקלל את עם ישראל. כשבאו השליחים אל בלעם אמר להם – "לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר השם אלי, וישבו שרי מואב עם בלעם". בלעם מארח אותם בביתו ומורה להם להמתין עד הבוקר. ואכן, "ויבא אלוקים אל בלעם, ויאמר, מי האנשים האלה עמך?". ה"אור החיים" הקדוש שואל, מדוע ה' שואל מי האנשים הללו, וכי הוא לא יודע, הרי אין דבר נסתר מנגד עיניו? וכן, מה הדגש על "מי האנשים האלה עמך", היה מספיק לומר מי האנשים האלה, מה המשמעות של התוספת "עמך"? על השאלה הראשונה ניתן לענות בפשטות – וודאי הוא שה' יודע הכול. אולם מצינו כמה פעמים בתנ"ך שה' פותח "דו שיח" בלשון שאלה, לאדם הראשון הוא אמר "איכה?", לקין הוא אמר "אי הבל אחיך?", זו צורה להיכנס עימהם בדברים (רש"י).

ה"אור החיים" כותב תשובה נוספת, רלוונטית מאוד: בלעם היה גדול נביאי אומת העולם, והגם שניצל את כוחותיו הרוחניים לשלילה, בכל זאת אלוקים הקפיד מאוד על כבודו. כיוון שכך, אמר לו ה' – "מי האנשים האלה עמך" – אין זה מכבודך ללון וללכת עם אנשים כאלו, אנשים שכל מטרתם להרע לעם ישראל. זאת אומרת, ה' מונע את בלעם מללכת עם שרי מואב משתי סיבות: א. משום שעצם מטרת השליחות, קיללת עם ישראל – פסולה. ב. לה' חשוב מאוד שכבודו של בלעם יישמר ואין זה מכבודו לארח לחברה וללכת עם אנשים נבזים ושפלים שכל מטרתם להרע. שני מניעים אלו מרומזים בתוך ציווי ה' – "ויאמר אלוקים אל בלעם לא תלך עימהם, לא תאור את העם כי ברוך הוא". "לא תלך עימהם" – משום שאין זה מכבודך, "לא תאור את העם" – אל תקלל את העם כי ברוך הוא...

דבר נוסף: חכמים במדרש כותבים, שהקב"ה הרג את האתון של בלעם משום כבודו, שלא יאמרו האנשים זו האתון שהוכיחה את בלעם. ה"אור החיים" מביא סיבה נוספת, מדוע הקפיד הבורא על כבודו של בלעם, חוץ מעצם עובדת היותו אדם. משום שבפעם הראשונה כששרי מואב באו אליו, מיד אמר להם: "והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר השם אלי", וכיוון שבלעם נתן כבוד לה', ה' משיב לו כגמולו וגם הוא מכבד את בלעם, שהרי דבר ידוע הוא שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה.

גם בפרשת קרח אנו רואים כיצד ה' מקפיד על כבודו של אדם. לאחר שקרח ועדתו נבלעו באדמה ומאתיים וחמישים איש מקטירי הקטורת נשרפו, ציווה אלוקים את אלעזר בן אהרן לקחת את המחתות של אותם מאתיים וחמישים איש שהקטירו בהם קטורת, ולעשות מהם ציפוי למזבח - "ויקח אלעזר הכהן את מחתות הנחושת אשר הקריבו השרופים, וירקעום ציפוי למזבח". מדוע הבורא ציווה את אלעזר לעשות זאת ולא את אהרן הכהן? משום שאהרן היה בעל המעשה בעצמו, שהרי המחלוקת של קרח הייתה עליו, על הכהונה, וכיוון שהוא היה נשוא המחלוקת, לא רצה ה' שקרח יתבזה ביזיון נוסף בכך שהנה, לא רק שהוכח שאהרון צדק ב"וויכוח" והוא הכהן, אלא הוא גם ייקח את המחתות של החולקים עליו ויעשה מהם ציפוי למזבח. זה ביזיון נוסף שלא נגזר על קרח ולכן אלעזר לקח את המחתות ולא אהרן עצמו. בל נשכח שקרח ועדתו כבר מתו, אולם הקב"ה נזהר בכבודם גם לאחר מיתתם... מדהים לראות כיצד גדול ערך כבוד האדם אצל הקב"ה, ולו יהיו אלו רשעים גמורים כבלעם וקרח. צריכים אנו ללכת בדרכיו של הבורא, מה הוא מקפיד על כבוד הבריות - אפילו הם רשעים, אף אנו צריכים להקפיד על כבודו של כל אדם ואדם... (הרב משה שיינפלד שליט"א)

*

כתוב בתנא דבי אליהו: "וכך אמר להם הקב"ה לישראל: בני אהובי,
כלום חסרתי דבר שאבקש מכם?! ומה אני מבקש מכם? אלא
שתהיו אוהבין זה את זה, ותהיו מכבדין זה את זה". (תנא דבי אליהו כ"ח).

*

"יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך"...

הכבוד הבסיסי הינו צורך טבעי של כל אדם, אשר מעצם היותו
היצור בעל הנפש הגבוהה בבריאה, חש הוא מצוקה כאשר מתבזה
בעיני הבריות, ורווחה כאשר נכבד הוא בעיניהם. לפיכך ציוונו חז"ל:
"יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" (אבות ב, י"ג). 'כבוד', מלשון דבר
כבד, בעל משקל. שיהיה חברך בעל משקל בעיניך, כלומר בעל
ערך, ולא כדבר קל ומזולזל המסולק בהינף יד. שהרי "חביב אדם
שנברא בצלם", חיבה יתירה נודעת לו, שנברא בצלם. שנאמר:
"בצלם אלוקים עשה את האדם". נמצא שחברך זה, העומד לצידך,
נעלה ומרומם מכל הפרטים הנפלאים הקיימים בעולם וביקום כולו,
ונזר הבריאה הוא! לכן, ללא קשר למראהו, לגילו, למנת המשכל
שלו, לסגנון דיבורו, למעמדו החברתי, לסכום הכספי העומד
לרשותו, למצבו המשפחתי, לצבע עורו, לשכונת מגוריו, לייחוסו
המשפחתי ולכל עניין אישי אחר, הלא צלם אלוקים הוא! וככזה,
עליך לכבדו.

*

"איזהו מכובד? המכבד את הבריות"...

אדם המחנך את עצמו להיות רגיש לזולת ולהיזהר תמיד בכבודו
של הזולת, הופך להיות אדם מכובד בעצמו. וכדברי חז"ל במשנה:
"איזהו מכובד? המכבד את הבריות" (אבות ד, א). פשט הדברים הוא,
שהמכבד את הבריות נעשה אהוב ומוערך אצל כולם, עד שכל
מכיריו נוהגים בו כבוד מתוך הערכה כנה. אולם בעומקם של דברים
הכוונה היא, שאדם המכבד את הבריות, הופך הוא עצמו להיות אדם

מרומם ומכובד מצד עצם אישיותו, ללא שום קשר לאופן שבו האחרים מתנהגים כלפיו. שהרי המבין את ערך האדם באשר הוא אדם שנברא בצלם אלוקים, הוא עצמו יקר ומכובד במהותו. בעוד שהמזלזל באחרים מוכיח בכך כי הוא עצמו ירוד וחסר דעת, עד כדי שאינו מבין מהי גדולתו של כל אדם.

*

"יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך"...

בדברם על כבוד התלמיד, נקטו חז"ל את המילים: "יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך" (אבות ד, יב). לא נאמר 'השתדל' בכבוד תלמידך או 'היה זהיר' בכבודו. אלא על כבוד תלמידך להיות 'חביב עליך', כלומר, יותר מאהוב עליך, 'כשלך'. בדיוק כפי שהנך מחבב את כבודך. מעמד ערכו הגבוה של 'כבוד האדם', נובע מנשמתו הגבוהה שנבראה בצלם אלוקים. לכן פגיעה באדם בכל גיל שיהיה – מהוה פגיעה בנשמתו. משום כך אמרו בגמרא (סנהדרין קד): 'המלבין פני חברו ברבים, אין לו חלק לעולם הבא'. לפי שהפוגע בכבוד חברו פגע במהותו הרוחנית, בנשמה, ולכן גם הוא נענש בהפסד חלקו בעולם הבא – מידה כנגד מידה. לפיכך, אמנם מותר וחובה על המחנך לנזוף בתלמידו בעת הצורך, אולם אסור לו בשום פנים ואופן לבזותו במילות גנאי ולהשפילו ברבים בעת התוכחה. אלא להתמקד לגופו של ענין בטעות שעשה, ולדרוש ממנו לשפר את הדבר להבא. התבוננות מתמדת במעמדו הרוחני של הילד בהיותו נברא בצלם אלוקים והשתייכותו לעם קדוש לאלוקים, בשילוב שימת לב למעלות המיוחדות המאפיינות כל תלמיד, מביאה את המורה בהכרח לחיבוב אמיתי של כבודו. כשהתלמיד חשוב ויקר באמת בעיני המורה, תחושת ההערכה והכבוד שבלבו מוקרנת ממנו אליו במבטו, בסגנון ובטון דיבורו, ובגישתו כלפיו. או אז גם התלמיד משיב באותה מטבע, והתוצאה נפלאה. ('מפתחות לחיים')

*

נסיים עם 2 סיפורים מהם נלמד כמה יש להקפיד על כבוד הזולת.
בשנת תרע"ד, ערכו רבני ארץ ישראל בראשות מרא דארעא
דישראל רבי יוסף חיים זוננפלד, 'מסע תשובה', בכל המושבות
החדשות שנוסדו אז בארץ, בכל מקום בו הגיעו, עשו להם כבוד
גדול, והרבנים נשאו משאות של חיזוק והתעוררות לעורר לב העם.
בערבו של יום, הגיעו הרבנים לעיר יפו, שם סיימו את 'מסע
התשובה', והתכנסו בביתו של המרא דאתרא רבי אברהם יצחק
קוק, לטקס סיום המסע. הרבנית טרחה עבור האורחים החשובים,
והגישה בפניהם תה ועוגות להשיב נפשם. בנו של הרב זוננפלד, ניגש
לאביו ולחש באוזנו: "אבא, היום אתה בתענית יארציית, שים לב שלא
תשכח!!" שמע זאת הרב זוננפלד, ומיהר ללגום מן התה הרותח
כמה לגימות קטנות. לאחר מכן הניח את הכוס מידו... בנו המופתע,
חשב שאביו לא שמע טוב, אבל אביו רמז לו שזה בסדר, ותמיהתו
גדלה עד מאד! כשנגמר הטקס, ויצא הרב זוננפלד מהבית עם בנו,
אמר לו: "בא ואסביר לך את אשר עשיתי. זכרתי כי שרוי אני בצום
ותענית, אבל גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.
הרב קוק והרבנית טרחו מאד במצוה זו בשביל האורחים, וכיצד
אוכל לפגוע בהם ולא לטעום ממה שהגישו לשולחן? ומכיון
שחששתי שיפגעו מכך - התרתי לעצמי ללגום מן התה בעיצומה
של התענית, ומיהרתי לעשות זאת בעוד התה רותח, כדי שלא
תהיה לי הנאת החיך מהשתיה. כמו כן שתיתי רק כמה לגימות,

שיהיה פחות מהשיעור" ... (הרב בנימין גולד)

*

כל מי שבא פעם בשערי בית וגן מכיר את הדרך בואכה ישיבת קול תורה. המשגיח הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצוק"ל התגורר בקרבת מקום, ברח' וייסבורד, והדרך מביתו לעבר הישיבה עברה דרך קבע ברחובה הראשי של השכונה רח' הפסגה. ותיקי השכונה זוכרים בערגה כיצד היה צועד רבי גדליה מדי בוקר בבוקרו מביתו לעבר הישיבה לתפילת שחרית, ובחזרה מהישיבה לביתו. מעולם לא ניאות שמישהו יסייע לו ויקח אותו ברכב, וככלל מעולם לא ניאות להטריח מאן דהוא בעבורו. אך דבר אחד מופלא בכל זאת היה שונה בהליכתו זו. פעם אחת בשבוע, פעם יחידה, היה משנה רבי גדליה את תוואי הדרך, ובמקום לצעוד מביתו דרך רח' הפסגה לעבר הישיבה הקד' הוא הלך בשביל צדדי המחבר את רח' ברגמן עם רח' תורה ועבודה המוביל לישיבה. הייתה זו דרך בשביל עפר שאינו סלול, ובימי גשמים וקור אף מלא היה השביל בבוץ ולכלוך שהקשה על המתהלכים בו. היה זה דווקא בשבת בבוקר קודם התפילה. מדי שבת בשבתו הקפיד רבי גדליה לילך דרך אותו שביל בדווקא, למרות שבחזרה מן הישיבה היה חוזר בדרכו הרגילה דרך רחוב הפסגה. בנו הרה"ג רבי יוסף שליט"א שהיה צועד עמו בקביעות שם לב לשוני המוזר שנוהג בו אביו, והחליט לשאלו לפשר המעשה. באחת השבתות פנה אפוא לאביו וערך לפניו את התמיהה. אף הוסיף: והרי בשבת נצטוונו על כיבודה, וכי עונג שבת הוא לילך דווקא בשביל רעוע זה, ולא בדרך המלך בה מתהלך הוא כרגיל? רבי גדליה השיב בפשטות אופיינית המעידה יותר מכל על כבוד הזולת שפיעם בקרבנו. "בכל יום מקפיד אני להקדים לכל אדם גוט מארגען, שכן ראוי להקדים שלום לכל אדם. במקרה שאני פוגש באדם מבני עדות המזרח וחוששני שלא יבין את ברכתי בשפת האידיש, אני אומר לו 'בוקר טוב'. אך בשבת יש לי בעיה עם הדבר, כי אם אפגוש באחד מבני עדות המזרח שאולי לא יבין את הביטוי

'גוט שאבע'ס' אצטרך לומר לו 'שבת שלום', והרי דין הוא שאסור להזכיר שלום' קודם התפילה. לכן דווקא בשבת קודם התפילה אני מקפיד לילך דרך שבייל העפר שבו אין האנשים מצויים, ולא אדרש לבעיה זו".

מדהים איך יכול יהודי לשנות את סדר יומו במשך עשרות שנים ולעשות דבר המטריחו יותר על המידה, רק כדי למנוע את עצמו מאפשרות של פגיעה כלשהי בכבוד הזולת.

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com